

Vi ser på Jorden med astronautens blik

Science fiction lader til at være 'tilbage' i litteraturen. Den kan give nye perspektiver og udfordre vores vanter tankegang, og måske der er mere brug for den end nogensinde før.

FELIX THORSEN
KATZENELSON

Flyvende tallerkner med onde intentioner, gustne aliens med groteske tentakler og spandekklædte helte på gakkede galakserjere. Det må være det, de fleste af os ser for os, når talen falder på science fiction.

Men måske kan den også være andet og mere end det. Sådan virker det i hvert fald, hvis man kaster et blik på litteraturen i dag. Science fiction lader til at være 'tilbage', men i nye klæder. For eksempel er der ingen stjernekrig i Lars Skinnebachs seneste værk, men alligevel blev den her i Politiken kaldt et »ambitiøst science fiction-værk«. Olga Ravns kommende bog 'De ansatte' bliver af forfatteren selv kaldt en science fiction-roman, og i denne uge bringer vi et interview med Theis Ørntoft, som har skrevet

“**Jeg tror, vi har brug for at strække vores tanker lidt længere ud i verdensrummet nu. Vi er på mange måder presset til det**

Susanne Christensen

»Vi ser på Jorden med den fremmede eller astronautens blik. Vi ser på Jorden som et globalt objekt. Jorden bliver så genstand for vores omsorg eller vores omsorg.»

Genren kan altså på den måde give adgang til en form for usyn, der ellers ikke er os forundt.

Susanne Christensen, dansknorsk kritiker, science fiction-fan og skribent ved blandt andet Vagant, peger især på genrens spekulative potentialer:

»Den kan spekulere i situationer, hvad tårer, hvor vi må forholde os til verdener, som fungerer efter radikalt anderledes loelikker end vores egen. Det er hver-

dagsracismen, heteronormativiteten og klimaforandringsbenægtelsen, som risikerer at komme på en udfordrende fantasirejse her.

Når science fiction tager os med på rumrejse og giver os et blik på verden fra rummet, kan den også give os et blik på os selv og de sociale strukturer, vi indretter os efter. Susanne Christensen mener, at al god litteratur kan åbne erfaringsrummet, men at science fiction kan noget helt særligt:

»Den kan introducere nogle koncepter, både filosofiske og teknologiske, som virkelig gør os svimle, og det er en sund svimmelhed.

Hun henviser blandt andet til kapitalismen:

»Vi ser det ikke engang som en ideologi længere, det er bare sådan verden er. Jeg kan godt lide at få trukket den slags gultæpper væk under fødderne på mig.

Urealistisk pjat?

Nogle vil måske hævde, at science fiction er urealistisk, ren fantasi og derfor noget pjat. Men ifølge Andreas Vermehren

Holm kan den faktisk være langt mere realistisk end eksempelvis socialrealisme. Socialrealismen afdækker nemlig kun en meget lille del af verden, mener han.

»Socialrealismen ofrer for mange andre arter, som er en del af vores virkelighed. Hvad med alle de dyr og planter, vi spiser? Og alle de skove, vi bare ser som tommer? Det er jo ting, som er en del af vores sociale virkelighed», forklarer Andreas Vermehren

Hjemløst af bakterier

Et eksempel på den vellykkede science fiction er amerikanske Ursula Le Guin, som både Andreas Vermehren Holm og Susanne Christensen fremhæver. Den verdenskendte forfatter, der døde i januar 88 år gammel, var heller ikke karrig med ideerne. Der er både kønsskiftende arter, myresprog og rumkolonier i hendes værker.

Andreas Vermehren Holm har udgivet flere oversættelser af hendes værker på sit forlag Virkelig, og han har flere grunde til at synes om hendes forfatterskab. Først og fremmest handler det om, at hendes niveau er højt, »hun har været relevant, lige siden hun begyndte«, siger han.

På den måde kan den gode science fiction-genren på. Hos Ursula Le Guin er det ikke de store stvæge rumvæsner, man skal

SYRET. I science fiction kan det genkendelige og det fremmede bytte plads.

Tegning: Claus Nørregaard

være bange for, men noget, der er meget tættere på:

»Selv når man tager ud i rummet, er man hjemløst af bakterier, andre arter, minder og problemer, som er reelle og knytter sig til kroppen, det at spise, drikke og sove», siger Andreas Vermehren Holm.

Teknologien og en flugt mod stjernerne kan altså ikke redde mennesket, der er stadig lig i rumlasten.

Science fiction peger ikke bare ud mod andre galakser, den gode science fiction vender også indad: »Science fiction forstørret her og nu, sansningen af det naturlige giver anledning til det overnaturlige«, forklarer Andreas Vermehren Holm.

På den måde kan den gode science fiction-forfatter mærkeliggøre det naturlige og kritisere menneskets 'naturlige'

omgang med planet og arter bl.a.

Med bomben som ophav

At være kritisk over for menneskets 'ekologiske' tilstedeværelse lægger sig op ad en anden litterær tendens fra de senere år, økokritikken, som også findes i science fiction-litteraturen.

Andreas Vermehren Holm mener, at der følger en blindhed med genrebetegnelse, og bryder sig ikke særligt om prædikatet økokritik. »Hvis man kalder Lars Skinnebach økokritisk, misser man det mystiske elements«, forklarer han. Men peger alligevel på et muligt fælles ophav:

»Som videnskabsmanden og forfatteren Isaac Asimov har beskrevet, skete der noget, da atombomben sprang i 1945. Det markerede en mentalhistorisk overgang hos os alle sammen. For Isaac Asi-

mov var det der, science fiction blev relevant som optik», siger han.

»Rigtig mange vil også føle økokritikken tilbage til det punkt. Hvor man pludselig får en forståelse af, at mennesket nu har så voldsom en indvirkning, at det er en planetarisk faktor.

Arktis, det akutte og alternativer

Det er også klimakrisen, der ifølge Susanne Christensen og Andreas Vermehren Holm gør science fiction-genren aktuelt som aldrig før. Som Susanne Christensen siger om det smeltende Arktis:

»Det er langt væk. Vi ser og hører det ikke. Det forbliver virkeligt, samtidig er det blevet akut nødvendigt at gå i gang med at forestille sig helt andre livsomsændigheder, end vi har været vant til.

Der er ikke tid tilovers, og vi kan altså ikke blive i vores nuværende systemer.

Science fiction tør tænke på andre verdener, og det er vigtigt:

»Jeg tror, vi har brug for at strække vores tanker lidt længere ud i verdensrummet nu. Vi er på mange måder presset til det», siger Susanne Christensen.

Andreas Vermehren Holm oplever samme 'akuthed':

»Der er et kolossalt tryk simpelthen«, forklarer han og peger endnu en gang på genrens evne til at skabe billeder.

»Det vigtige er, hvad det er, vi ser, når vi lukker øjnene. Hvad det er for nogle billeder, der lever videre.»

Den gode science fiction tør fremtrylle fremmede versioner af det velkendte og på den måde vise os vores egen verden. Sådan skabes der billeder, der kan danne grundboud for andre måder at forstå os og tale om virkeligheden på.

felix.thorsen.katzenelson@book.dk

SCI-FI

Fem gode bøger

Jevgenij Zamjatin: 'Vi' (1921). Russeren Zamjatin skrev mange år før George Orwell en 'orwellsk' historie om en totalitær stat. Bogen blev for nytil udgivet på dansk på det lille science fiction-forlag Kosmos.

Ursula Le Guin: 'Mørkets venstre hånd' (1969). Handlingen foregår på planeten Gethen, hvis beboere er ambiseksuelle, hvilket udmunder sig i, at de månedligt skifter køn. Bogen er en af Le Guins største succeser.

Kurt Vonnegut: 'Slagtehal fem' (1969). Bombardementet af Dresden under Anden Verdenskrig blandes sammen med en mystisk tidsrejse til planeten Trafamadore i kultklassikeren 'Slagtehal fem'.

Ludvig Holberg: 'Niels Klims underjordiske Rejse' (1741). Holbergs snart 300 år gamle bog er fuld af planeter og mærkelige skabninger. Men i stedet for i det ydre rum finder handlingen sted dybt inde i Jorden.

Margaret Atwood: 'Tjenerindens fortælling' (1985). I en nær fremtid i det, der engang var USA. Fødselstallene er lave, og derfor tvinges fødedygtige kvinder til at blive såkaldte 'tjenerinder', hvis eneste formål er at producere afkom for eliten.

Fem gode film

Ridley Scott: 'Blade Runner' (1982). Cyberpunkfilmen er baseret på Philip K. Dicks bog 'Drømmer androider om elektriske får?' fra 1968. Film og bog spørger, om man kan se forskel på mand og maskine.

Georges Méliès: 'Rejsen til Månen' (1902). Den under 20 minutter lange stumfilm bliver af nogle kaldt verdens første science fiction-film. Billedet af Månen med en raket i øjet er ikke mindre end ikonisk.

Stanley Kubrick: 'Rumrejsen år 2001' (1968). Kubricks mesterværk om ekspeditionen til Jupiter og den onde computer HAL er ikke til at overse.

Alex Garland: 'Ex Machina' (2015). Debutfilmen af instruktøren bag den spritnye 'Annihilation'. Den smukke robot Ava lever på sin skabers bækostning, men hun døjer med menneskelige frihedshåb.

Lars von Trier: 'Melancholia' (2011). Von Triers syrede film om en deprimeret brud og verdens snarlige undergang handler især om det medmenneskelige i aokalvørens nihilistiske skvæve.